پشتیوانی ئەمریکا لە ئیسرائیل.. عوسمانی حاجی مارف

گومانی تیا نیە کە ئەمریکا هەوڵدەدات لەڕووی سەربازی و ئابوورییەوە پشتیوانی ئیسرائیل بکات، ئەمەش لە کۆنگرێسی ئەمریکادا وەک یاسایەک مامەڵەی دەکرێت، بەتایبەتی لەگەڵ قوڵبوونەوەی گۆشەگیری نێودەوڵەتی ئیسرائیل بەهۆی بەردەوامی شەڕی دژی غەززە و بەردەوامی پلانەکانی بۆ داگیرکاری و وێرانکردن و کوشتاری زیاتر لە کەرتی غەززە، ترامب پشتیوانی و هاوکاری چڕتر کردۆتەوە.

لە سەرەتای دەستپێکردنی هێرشی ئیسرائیل بۆ سەر غەززە دوای هێرشەکەی حەماس لە ٧ی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٣، پشتیوانی ئەمریکا بۆ تەلئەبیب شێوەی جۆراوجۆری بەخۆیەوە بینیوە، ئەمریکا لە پلەی یەکەمدایە لە نێوان وڵاتانی ڕۆژئاوا کە فڕۆکە و بۆمبی ڕێنمایکراو و مووشەک بە ئیسرائیل دابین دەکەن، کە بۆ سوپای ئیسرائیل زۆر گرنگن، ئەو چەکانە لەڕێگەی ئیمکاناتی سەربازی دەرەکی ئەمریکاوە دابین دەکرێن، ئیسرائیل زۆرینەی چەکەکانی کە دروستکراوی ئەمریکایە بە پارەی باجدەرانی ئەمریکا دەکڕێت، کە ساڵانە بە ملیارەها دۆلار مەزەندە دەکرێت.

لەوکاتەی چەند وڵاتێک خۆیان بۆ دانان بە دەوڵەتی فەلەستین لە کۆبوونەوەی نەتەوە یەکگرتووەکاندا ئامادە دەکرد، ڕاپۆرتە ئەمریکییەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە ئیدارەی ترەمپ بڕیاریدا بە بڕی شەش ملیار دۆلار چەکی نوێ بە ئیسرائیل بفرۆشێت.

ئەم پاڵپشتیە تەنها ڕێکەوتن لەسەر چەك ناگرێتەوە، بەڵکو سەردانەکی ٢٥٠ پەرلەمانتاری ئەمریکی بۆ تەلئەبیب و دوو پڕۆژە یاساش دەگرێتەوە، کە یەکێکیان ئامانجی خێراکردنی گەیاندنی چەکە بۆ سوپای ئیسرائیل، لەکاتێکدا ئەوی دیکەیان ئامانجی سزادانی ئەو کۆمپانیایانە کە پاڵپشتی هەوڵەکانی بایکۆتکردنی نێودەوڵەتی دژی ئیسرائیل دەکەن.

ئەمریکا تەنها لەماوەی یەک ساڵدا کە لە تشرینی یەکەمی ٢٠٢٣ تا مانگی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٤، بری ١٧ ملیار دۆلار زیاتری هاوکاری سەربازی بۆ ئیسرائیل خەرجکردووە، جگە لە ڕێکەوتنی چەکداری، ئەمریکا بەنیازە بەکارهێنانی میکانیزمێکی نهێنی بۆ گواستنەوەی چەک بۆ ئیسرائیل فراوانتر بکات. شایانی باسە کە ٥٠٪ ی خەرجیەکانی گرێبەستی حکومەتی ئەمریکا لە ساڵی ٢٠٢٤دا، لەڕێگەی پنتاگۆنەوە ڕۆیشتووە.

پڕۆژە یاسای بودجەی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا بڕگەیەک لەخۆدەگرێت، کە لە داهاتی ساڵی داهاتوودا ڕێگە بە گواستنەوەی بێسنوری چەکی ئەمریکی بۆ کۆگایەکی تایبەت لە ئیسرائیل دەدات، ئەمەش ڕێڕەوێکە دابینکردنی چەکی ئەمریکا بۆ ئیسرائیل بەهێزتر دەکات و لەهەمانکاتدا چاودێری گشتی سووک دەکات.

کاتێک ئەمریکا داوای چەک لە کۆگای یەدەگی جەنگ بۆ هاوپەیمانەکانی ئیسرائیل دەکات، وەزیری بەرگری دەتوانێت پێشوەختە ئەو داواکاریە پەسەند بکات بەبێ ئەوەی پێویست بکات هەنگاوە ئاساییەکان پەیڕەو بکات، وەک ئاگادارکردنەوەی کۆنگرێس یان تەنانەت کۆشکی سپی.

لە ٧ی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٣ەوە ئیسرائیل بەنهێنی بڕێکی زۆر چەکی ئەمریکی کڕیوە، ئەمەش ئاسانکاری کردووە بۆ شەپۆلی هێرشی ئاسمانی سوپای ئیسرائیل لە غەززە، کە بە چڕترین هەڵمەتی بۆردومانی سەدەی بیستویەکەم دەناسێنرێت.

وەزیری دەرەوەی ئیسرائیل، گیدۆن سەعر، فشاری خستووەتە سەر یاسادانەرانی ئەمەریکا بۆ دەرکردنی یاسایەک دژی ئەو بزووتنەوەی بایکۆتەی بەرامبەر ئیسرائیل دەکرێت، لەکاتێکدا سەرکردەکانی ئیسرائیل زیاتر هۆشداری دەدەن بەوەی، وڵاتەکەیان گۆشەگیر دەبێت لەسەر شانۆی جیهانیدا، سەعر بە یاسادانەرانی ڕاگەیاندووە، ئیسرائیل دەخرێتە ژێر “هەوڵێکی جیهانی هاوئاهەنگ، بۆ نەهێشتنی دەوڵەتی ئیسرائیل”، هەروەها ئیسرائیل و هاوپەیمانەکانی دەبێت لە دەرەوەی وڵات بەرپەرچی ئەم هەوڵە بدەنەوە.

ئەوەی شایانی باسە لە درێژەدان بە دۆخی شەڕەنگێزی ئیسرائیل بۆ پاکتاوکردنی غەززە و باڵادەستی لە ناوچەکەدا، هێزی ئاسمانی ئیسرائیل هێرشێکی لەناکاوی بۆ ئامانجی تیرۆرکردنی شاندی دانوستانی بزووتنەوەی حەماس دەستپێکرد، لە کاتێکدا کە لە کۆشکێک لە دەوحە کۆدەبونەوە، ناتانیاهۆ ڕایگەیاند، ئەم هێرشە بەتەواوی ڕەوایە، چونکە سەرکردە باڵاکانی حەماسی کردەتە ئامانج کە هێرشەکەی ٧ی ئۆکتۆبەریان ڕێکخستبوو!.

هەرچەندە ئەگەری گرتنەبەری ئەم هەنگاوەی ئیسرائیل بەدوور نەدەزانرا، بەڵام ئەم هێرشە بۆ خاڵی وەرچەرخانێک دەبینرێت کە نابێت کاریگەریە ئەمنیەکانی لە درێژماوەدا بەکەم سەیربکرێت، ئەم هێرشە نیشاندەری هەڵسوکەوتی حکومەتی ئیسرائیلە، کە پەیامێکی هۆشداری بۆ هەموو وڵاتانی ناوچەکە دەنێرێت، بەوەی دەبێت باڵادەستی لە ناوچەکەدا بۆ ئیسرائیل بێت، لەهەمانکاتدا تیشک دەخاتە سەر ئەو توانایەی کە ئامێری ئەمنی ئیسرائیل لە دەرەوەی هاوسەنگی هێزی ئەمریکا بەکاری دەهێنێت، پێدەچێت هێرشەکە لەلایەن ئیدارەی ئەمریکاوە پشتیوانی نەکرابێت، چونکە ترەمپ مەیلی ئەوەی

ھەیە ھێز و بوێری خۆی نیشان بدات، نەک دەرچون لە نەخشە داڕژراوەکانی ئەمریکا لە ناوچەکەدا.
ئەم ھێرشە عەقڵیەتی باڵادەستی و کاریگەری گۆڕانکاری ستراتیژیە لە بەرژەوەندی ئیسرائیل لە ناوچەکەدا، بەبێ گوێدانە ئایندەی پەیوەندییەکانی ئیسرائیل لەگەڵ دراوسێکانی یان کاریگەرییەکانی لەسەر وێنەی نێودەوڵەتی ئیسرائیل، لەکاتێکدا ئەولەویەت ھەر دەمێنێتەوە بۆ گەیشتن بەو ئامانجە ستراتیژیانەی کە پەیوەندیان بە سەپاندنی ھاوکێشەیەکی نوێی ئەمنی ناوچەییەوە ھەیە کە تێیدا ئیسرائیل پێگەی باڵادەستی سەربازی خۆی دەپارێزێت، کە ئەمەش ڕوبەڕوبونەوەی ئاستەنگییەکانە؛ وەک بارگرانی دیمۆگرافیای غەززە، سەروەری لە کەرتی ڕۆژئاوا، ئاسایش لە باشووری سوریا و باشووری لوبنان و ھەڕەشەی ئێران و ھەڕەشەی پەیوەست بە ھێزەکانی حەشدی شەعبی و حوسییەکان دەگرێتەوە.
ھەڵسوکەوتی شەڕانگێزی گشتیی ئیسرائیل لە ناوچەکەدا، پێدەچێت وردە وردە لانیکەم ھەندێک لە وڵاتانی ناوچەکە ھەوڵی بەھێزکردنی ھاوکاری بەرگری لە دژی ئیسرائیل بدەن، نەک ھاوبەشی لەگەڵدا بکەن، لە چەند مانگی ڕابردوودا دەوحە دووجار بەردومان کرا، جارێک بەشێوەیەکی ڕەمزی کاتێک ئێران بنکەی ئاسمانی ئەلعودەیدی کردە ئامانج، دووەم جاریش لەلایەن فڕۆکە جەنگییەکانی ئیسرائیلەوە.
واپێشبینی دەکرێت دەوحە ھەوڵی یاسایی نێودەوڵەتی بۆ ئامانجی ئیدانەکردنی دەستدرێژی ئیسرائیل دەدات، لەوانەش سەپاندنی سزا بەسەر تەلئەبیبدا، بەتایبەتی کە ھێرشەکە بووە ھۆی کوژرانی ھاووڵاتییەکی قەتەری، دەوحە کاریگەری دارایی خۆی لە وڵاتانی ڕۆژئاوا و پەیوەندیە دامەزراوەکانی لەگەڵ کۆمپانیا گەورەکان بۆ سزادانی ئیسرائیل لەڕووی ئابوورییەوە بەکاردەھێنێت.
پێدەچێت دەوحە ھەوڵی دیپلۆماسی دەستپێبکات بە ئامانجی دابڕانی سیاسی ئیسرائیل و ئیدانەکردنی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا، بەتایبەتی کە ھێرشکردنە سەر خاکی ناوبژیوانێک ئیسرائیل دەخاتە دۆخێکی لاوازەوە. ھێرشەکەی ئیسرائیل لە ساتێکی ھەستیاردا بوو لە ھەوڵەکانی ئاگربەستدا، ئەمەش کاریگەری بە قەتەر بەخشی بۆ کشانەوە لە ڕۆڵی خۆی وەک نێوەندگیرێکی سەرەکی، بەمەش کاریگەری لەسەر چانسی گەیشتن بە ڕێککەوتن سەبارەت بە ئاگربەست و ئاڵوگۆڕی دیلەکان ھەبوو، ئێستا ترامپ ئەم دەورە بە ئاگربەست دەگێڕێت کە زیاتر پشتگیریە لە پاراستنی ئیسرائیل.
ھێرشەکە کاردانەوەی بووە لەسەر متمانەی قەتەر بە پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئەمریکا، بەجیا لەوەی کە قەتەر و ئەمریکا ڕێککەوتنامەی ئەمنیان واژۆکردوەو بەپێی ئەوە ھەر ھێرشێك بەسەر قەتەر ھێرشە

بۆسەر ئەمریکا، پێشبینیش دەکرێت ئەمە هەوڵەکانی دۆحە بەهێزتر بکات بۆ بەهێزکردنی هاوبەشی سیاسی لەگەڵ زلهێزە جیهانیە ناوەندەکان، وەک وڵاتانی جی ٢٠*، هەروەها هاوسەنگی پەیوەندیەکانی لەگەڵ زلهێزەکان بەتایبەت ئەندامانی هەمیشەیی ئەنجوومەنی ئاسایش.

ترەمپ، پلانێکی نوێی ٢٠ خاڵی بۆ کۆتاییهێنان بە شەڕی کەرتی غەززە خستۆتەڕوو، کە زۆرێک لە وردەکاری و خاڵەکانی بە ناڕونی ماونەتەوە، ئەمەش لەکاتێکدایە کە نیگەرانی هەیە بەرامبەر ئەوەی هاوتەریبە لەگەڵ مەرجەکانی ناتانیاهۆ، دەربارەی کۆتایهێنان بە شەڕەکە.

هەرچەندە حەماس بە چەند مەرجێکەوە پێشنیازەکەی ترامپی قەبوڵ کردووە!، بەڵام پلانەکەی ترەمپ بڕگەیەکی مەترسیدار لەخۆدەگرێت لە ئەگەری ئەوەی حەماس پێشنیازەکە ڕەتکاتەوە دەڵێت: ئەگەر حەماس ئەم پێشنیازە دوابخات یان ڕەتیبکاتەوە، فراوانکاری هاوکاریەکان بەردەوام دەبن کە ئیسرائیل وەک هێزێکی ئەمنی پتەو دەپارێزێت.

مادەکانی ٢ و ١٦ باس لە پرسی کشانەوەی ئیسرائیل دەکەن، بەڵام جێبەجێکردنی پەیوەستە بە تەواوبونی دام□ینی سەربازی کەرتی غەززە، جگە لەوەش، لە پلانەکەدا هاتووە کە ئیسرائیل لە دەورەیەکی ئەمنیدا دەمێنێتەوە تا غەززە بەتەواوی لە هەر هەڕەشەیەکی تیرۆریستی نوێ پارێزراو دەبێت. ئەم بڕگەیە بیانو دەداتە ئیسرائیل لەسەر پابەندنەبونی بە جێبەجێکردنی بڕیاری کشانەوەی گشتی، واتە هێزەکانی ئیسرائیل لە دەورەیەکی ئەمنیدا لەناو غەززەدا دەمێننەوە، تا غەززە بەتەواوی لە بەرامبەر هەر هەڕەشەیەکی “تیرۆریستی” پاک دەبێتەوە، ئەمەش دەتوانێت مانەوەی ئیسرائیل لە غەززە بە نادیار به□□ت□وە. ئەو پێشنیازەش کە کشانەوەی ئیسرائیل بە پێشکەوتن لە چەکداماڵینی حەماس دەبەستێتەوە، ئەوە ئاشکرایە کە دەسەڵاتی ڤیتۆی بە ئیسرائیل داوە بۆ مانەوەی بەردەوامی لە غەززەدا.

بەرپرسانی وڵاتانی سعودیە و میسر و تورکیا لەو گۆڕانکاریانە توڕەبون و تەنانەت قەتەریەکان هەوڵیانداوە ئیدارەی ترەمپ ڕازی بکەن کە بەهۆی ئەو ناڕەزایەتیانەوە وردەکاری پلانەکە بڵاونەکاتەوە، بەڵام کۆشکی سپی بەهەر شێوەیەک بێت بڵاوی کردەوە و فشاری خستۆتە سەر وڵاتانی عەرەبی و ئیسلامی کە پشتیوانی لێ بکەن!.

پشتیوانی ئەمریکا لە ئیسرائیل بەهەر شێوەیەک و بە خولقاندنی هەر کارەساتێک لە هەر دۆخ و هەر ئاڵوگۆڕێکی سیاسی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، مەسەلەیەکی چارەنوسسازە بۆ دەور و پێگەی ئەمەریکا لە ناوچەکەدا، ئیسرائیل ئەو قەڵایەیە کە جێگای متمانەی تەواوی ئەمریکایە کە بەرژەوەندیەکان و پلانەکانی بۆ پاراستنی

باڵادەستی لە ناوچەکەدا کاری لەسەر بکات.

گرووپی (جی ٢٠) لە ئێستادا کۆمەڵێکە لە وڵاتانی خاوەن بەهێزترین ئابووری جیهان، هەروەها یەکێتی ئەورووپا لەخۆدەگرێت. ئەو وڵاتانە بریتین لە: ئەرجەنتین, ئوسترالیا, بەرازیل, چین, ئەڵمانیا, فەرەنسا, شانشینی یەکگرتوو, هیندستان, ئەندەنوسیا, ئیتاڵیا, ژاپۆن, کەنەدا, مەکسیک, ڕووسیا, عەرەبستانی سعودی, ئەفریقای باشوور, کۆریای باشوور, تورکیا, ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.